

NOVICE IJS

Interno glasilo Instituta "Jožef Stefan"

Številka 130, marec 2007

Naravo premagamo tako, da jo ubogamo.

(Francis Bacon)

15. dnevi Jožefa Stefana ~ 15-letnica interneta v Sloveniji ~ Nova knjiga o stefinih ~ Je okolje na IJS prijazno družini? ~ Več kot sto dijakov na IJS ~ Dogajanje na IJS ~ Odprtje dveh razstav: akademske slikarke Tanje Špenko in slikarke Jerce Šantej

KAZALO

15. DNEVI JOŽEFA STEFANA	3
Program 15. dnevov Jožefa Stefana 19. - 23. 3. 2007	3
Prispevki	4
Delovno srečanje ob 15-letnici interneta v Sloveniji	4
Virtualno globalni informacijski dan	7
Nova knjiga o stefinih	8
Dogajanje na IJS	8
Poročilo s 62. seje UO in s 134. seje ZS IJS	8
Socialne veščine vodstva, ukrepi za varovanje zdravja, vrtec za otroke zaposlenih, tele-delo – morda kmalu tudi na IJS	9
Več kot sto dijakov na predstavitvi Inštituta	10
Na pot s ..... "prstom po zemljevidu"	12
Prišli-odšli	13
Obiski na IJS	13
Poezija	15
Odprtje razstave akademske slikarke Tanje Špenko	17
Odprtje razstave slikarke Jerce Šantelj	21

Petnajstič, petnajsto, ...

Tokratna številka Novic je nekoliko povezana s številko petnajst. In sicer bomo že petnajstič zaporedoma na Inštitutu organizirali Stefanove dneve, ki bodo letos potekali med 19. in 23. marcem. Letošnji dnevi se bodo pričeli s srečanjem **Znanost in umetnost – nova renesansa**, ki se ga bo udeležil minister za kulturo **dr. Vasko Simoniti**. Končali pa se bodo prav tako s srečanjem **Raziskovanje in kreativnost v srednji šoli**, na katerem bo sodeloval minister za šolstvo in šport **dr. Milan Zver**. Sredi tedna pa bodo imeli zanimiva predavanja priznani raziskovalci, na katera ste seveda vljudno vabljeni.

In spet smo pri številki petnajst. Konec lanskega leta smo obeležili 15. obletnico interneta v Sloveniji. Več o tem si lahko preberete v prispevku Tatjane Martun. V tokratni številki pa si lahko preberete tudi dve pesmi naše sodelavke ali morda sodelavca, ki jih je poslal ali pa poslala pod psevdonimom Luna.

Polona Umek

Novice IJS, glasilo Inštituta "Jožef Stefan"

Urednika: dr. Polona Umek, Marjan Verč, univ. dipl. inž. el.

Sodelavka: Polona Strnad, univ. dipl. nov. Lektor: dr. Jože Gasperič

Naslovnica: Nizkotlačna plazma v notranjosti komore z orodji med nanašanjem keramičnih zaščitnih plasti v Centru za trde prevleke

Sliko je posnel Tomaž Sirnik, F-3.

Fotografije: Marjan Smerke in avtorji prispevkov

<http://www-novice.ijs.si>, e-pošta: novice@ijs.si. Tisk: Grafika M, fotoliti: Fotolito Dolenc

Ponatis vsebine je dovoljen z opombo, da gre za prispevek iz Novic IJS.

Članke, predloge in pripombe lahko pošljete po e-pošti: novice@ijs.si.

Za vsebino strokovnih in (poljudno)znanstvenih člankov odgovarjajo avtorji.

ISSN 1581-2715

PROGRAM 15. DNEVOV JOŽEFA STEFANA 19.–23. 3. 2007

OB OBLETNICI ROJSTVA JOŽEFA STEFANA 24. 3. 1835

Ponedeljek, 19. marec 2007, 13.00

Velika predavalnica IJS

srečanje

ZNANOST IN UMETNOST – NOVA RENESANSA

Tako znanost kot umetnost sta intelektualni in duhovni dejavnosti, obe usmerjeni v raziskovanje neznanega in v danem trenutku očitno nedosegljivega. Obe gradita na kreativnosti in originalnosti, in čeprav sta nosilki razvoja sodobne civilizacije, ostajata velikokrat nerazumljeni, umaknjeni v sebi lasten svet spoznanj in odkritij, majhnih ali velikih zmag ter prav takih porazov in razočaranj. In čeprav je med njima toliko skupnega, se v sodobnem svetu zopet vse bolj držita vsaksebi, med njima je vse manj neposredne komunikacije in dialoga.

Zgodovina pa znova in znova dokazuje, da združevanje znanosti in umetnosti prinaša nepredvidene razsežnosti. Renesansa je tako postavila temelje znanstveni revoluciji in preobrazbi umetnosti ter s tem prehodu med srednjim in novim vekom. Ali je čas za novo renesanso? O tem bodo eminentni slovenski ustvarjalci z obeh področij razpravljali na srečanju »Znanost in umetnost – nova renesansa«.

Na srečanju bo sodeloval tudi minister za kulturo dr. Vasko Simoniti.

Ponedeljek, 19. marec 2007, 15.00

Galerija IJS (Jamova 39, Ljubljana)

odprtje razstave

GUSTAV GNAMUŠ

monografska razstava

**Razstavo bo odprl minister za kulturo
dr. Vasko Simoniti.**

Torek, 20. marec 2007, 13.00

Velika predavalnica IJS

predavanje

PROF. DR. JOŽE RAKOVEC

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za matematiko in fiziko,
Oddelek za fiziko, Katedra za meteorologijo

ENERGETIKA DOGAJANJ V OZRAČJU

Za uvod bo prof. dr. Jože Rakovec prikazal energijsko bilanco Zemlje kot planeta, klimatski sistem in njegove spremembe. Potem bo predstavil bilanco raznih oblik energije, s katerimi smo si bolj domači. Z uporabo bilančnih enačb za kinetično, potencialno in notranjo energijo v ozračju bo razložil prenose teh vrst energije, možne pretvorbe med njimi ter koncept t. i. razpoložljive potencialne energije ozračja. Na tej osnovi bo predstavil energetiko globalne cirkulacije ozračja ter delovanje našega planeta kot toplotnega stroja.

Sreda, 21. marec 2007, 13.00

Velika predavalnica IJS

predavanje

PROF. DR. JACQUES LIVAGE

Chimie de la matière condensée,
College de France, Pariz, Francija

BIOLOŠKO NAVDIHNJENA KREMENOVA STEKLA

Od njihovega odkritja pred približno 5.000 leti se kremenova stekla izdelujejo s taljenjem kremenovega peska in z oblikovanjem pri visokih temperaturah. Kremenove zunanje skelete (eksoskeletone), ki se uporabljajo kot zaščita pred plenilci, pa so sposobni tvoriti tudi nekateri mikroorganizmi, kot npr. diatomeje. Ti skeleti nastajajo v celicah pri sobni temperaturi iz zelo majhnih količin SiO₂, raztopljenega v morski vodi. Tvorijo zelo zapletene oblike, ki so izziv znanstvenikom. Zato so kemiki, ki se ukvarjajo s sintezami v trdnem stanju, na osnovi

teh primerov v preteklih desetletjih razvili nove metode sinteze iz raztopin, s katerimi je mogoče pripraviti nanostrukturirane materiale. Mreža tetraedrov SiO_2 se tvori pri sobnih temperaturah s polikondenzacijo raztopljenega molekulskega prekursorja, kot so npr. silicijeva kislina $\text{Si}(\text{OH})_4$ ali silicijevi alkoksidi $\text{Si}(\text{OR})_4$.

Ena od glavnih prednosti »mehke kemije« je, da omogočimo sintezo hibridnih organsko-anorganskih materialov, v katerih sta obe, organska in anorganska faza, homogeno razporejeni na molekulskem nivoju. Takšni hibridi zajemajo vrsto materialov, od organskih polimerov do lomljivih stekel. So visokotransparentni, zato je njihova uporabnost predvsem v izdelavi tistih optičnih naprav, v katerih so organska barvila ujeta v kremenovem steklu.

Nedolgo tega so bili v sol-gel SiO_2 imobilizirane tudi biomolekule, kot so proteini, encimi in protitelesa. Dokazano je bilo, da le-ti zadržijo svojo bioaktivnost in jih lahko uporabljamo za izdelavo biosenzorjev in bioreaktorjev. Nadalje lahko katalitsko aktivnost encimov povečamo s kemijsko kontrolo nanopor, v katerih so encimi ujeti. V sol-gel matricah je uspelo zajeti tudi protitelesa in cele celične mikroorganizme.

Med glavnimi izzivi sol-gel bioinkapsulacije je sposobnost preživetja mikroorganizmov v SiO_2 -matrici. Novejše študije kažejo, da lahko bakterija znotraj silikagelov preživi več tednov. V tem času obdrži metabolične aktivnosti in jo lahko uporabimo za sintezo zdravil. V medicinske namene se opravljajo tudi preizkusi transplantacij celic.

Na predavanju bo predstavljen pregled najnovejših aplikacij sol-gel procesov za biološke namene.

Sreda, 21. marec 2007, 18.00

Velika predavalnica IJS

podelitev priznanj

ZLATI ZNAK JOŽEFA STEFANA

Institut "Jožef Stefan" letos že petnajsto leto podeljuje zlati znak Jožefa Stefana, s katerim želi spodbuditi mlade ljudi k še večji zavzetosti na znanstvenoraziskovalnem področju, kar je tudi svojevrsten poziv odgovornim ljudem v gospodarstvu, da to znanje čim učinkoviteje uporabijo.

Zlati znak podeljujemo avtorjem doma in v tujini najodmevnejših doktoratov, ki so bili podeljeni v Republiki Sloveniji v preteklih treh letih iz naravoslovno-matematičnih znanosti, tehniških znanosti in znanosti o življenju.

Letošnji dobitniki zlatega znaka so:

dr. Aleš Holobar

dr. Katja Kristan

dr. Andrej Zorko

Udeležba z vabili!

Četrtek, 22. marec 2007, 13.00

Velika predavalnica IJS

**PREDAVANJE IN PODELITEV PRIZNANJ
MLADIM RAZISKOVALCEM**

PROF. DR. MARIJA KOSEC

Institut "Jožef Stefan", Ljubljana

**KERAMIČNI MATERIALI ZA ELEKTRONIKO
NASLEDNJE GENERACIJE**

Izmed različnih skupin materialov, torej med kovinskimi materiali, materiali na osnovi organskih spojin in neorganskimi kovinskimi materiali, so keramični materiali najstarejši, saj so prvo lončeno posodje izdelali pred več tisočletji. Razcvet, povezan s široko tehnično uporabnostjo, so doživeli relativno pozno in se šele v zadnjih petdesetih letih prebili v tehnično zahtevne izdelke. Danes najdemo keramiko v vsakem gospodinjstvu, saj so keramični deli vgrajeni v vsaki električni in elektronski napravi, najdemo jo v avtomobilih, vesoljski tehniki, v medicini.

Uvodni del predavanja dobitnice najvišje nagrade na področju znanosti pri nas, Zoisove nagrade za vrhunske dosežke v znanosti v letu 2006, prof. dr. Marije Kosec, bo namenjen pregledu značilnih lastnosti keramičnih materialov, še posebej keramičnih piezoelektrikov, v nadaljevanju pa bodo predstavljene usmeritve raziskav, kot so vse manjše dimenzije, vse bolj kompleksne strukture in za človekovo zdravje čim manj škodljive snovi. Prof. Marija Kosec bo predstavila tudi nekaj raziskovalnih rezultatov, ki so povezani z uporabo teh materialov v mikroelektroniki, v mikrosistemih in ultrazvočnih diagnostičnih napravah v medicini ter kako te rezultate poskušamo izkoristiti v Sloveniji.

15. DNEVI JOŽEFA STEFANA

Po tem predavanju bomo letos že osemnajstič priredili slovesnost, na kateri bomo podelili priznanja IJS mladim raziskovalcem, ki so v letu 2006 uspešno končali svoje usposabljanje na Institutu.

Petek, 23. marec 2007, 11.00

Velika predavalnica IJS

srečanje

INSTITUT, RAZISKOVANJE IN KREATIVNOST V SREDNJI ŠOLI

Na Institutu "Jožef Stefan" si prizadevamo povezati kvalitetno raziskovalno delo in razvoj za gospodarstvo z izobraževanjem. Vsako leto konča na Institutu doktorski študij med 20 in 40 novih

doktorjev znanosti, z nami redno sodelujejo študentje v času dodiplomskega študija, pa tudi sodelovanje s srednjimi šolami poteka že vrsto let.

Evropa vidi svojo prihodnost v znanju, tudi Slovenija pri tem ne sme zaostajati. Vprašanje pa je, kako v ta prizadevanja pritegniti mladino, kako mlade navdušiti za raziskovalno in kreativno delo ter kako znanstvene metode dela vključiti v izobraževanje že na osnovnošolski in srednješolski ravni. Z odpiranjem vrat mladim in njihovim vključevanjem v raziskovalne in razvojne projekte nameravamo na Institutu pospešiti te procese ter prispevati tudi k prepoznavnosti in uveljavljanju obetavnih poklicev.

Na srečanju bomo najprej predstavili izkušnje in načrte Instituta, sledila pa bo okrogla miza, ki jo bo z uvodnim nagovorom odprl **minister dr. Milan Zver**. V razpravi bodo lahko sodelovali vsi prisotni.

DELOVNO SREČANJE OB 15-LETNICI INTERNETA V SLOVENIJI

ŠIROKOPASOVNE KOMUNIKACIJE V SLOVENIJI: VČERAJ, DANES, JUTRI

Tatjana Martun, Laboratorij za odprte sisteme in mreže, E-5

Sedemindvajsetega novembra preteklega leta smo s srečanjem »Širokopasovne komunikacije v Sloveniji: včeraj, danes, jutri« delovno obeležili 15-letnico interneta v Sloveniji. V organizaciji sodelavcev Laboratorija za odprte sisteme in mreže je potekala okrogla miza o stanju in napredku širokopasovnih komunikacij v Sloveniji.

Po uvodnem nagovoru direktorja prof. dr. Jadrana Lenarčiča je besedo povzel minister za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo dr. Jure Zupan. Poudaril je pomembnost postavitve prve internetne povezave in splošni prispevek k razvoju ne le gospodarstva, ampak družbe kot celote. Poudaril je potrebo po kakovostnem izobraževanju mladih generacij, katerih znanje bo gonilo novega obdobja informacijske družbe.

Mag. Matjaž Janša z Direktorata za elektronske komunikacije Ministrstva za gospodarstvo RS je v predstavitvi aktivnosti direktorata poudaril načrte glede uvajanja širokopasovnih povezav v odročne, podeželske predele Slovenije, kar je velik prispevek k pozitivni diskriminaciji potencialnih uporabnikov,

ki zaradi geografske oddaljenosti pogosto ostajajo na obrobju dogajanja in tudi gospodarskega razvoja.

V nadaljevanju je prof. dr. Borka Jerman Blažič predstavila zgodovinsko ozadje pojava interneta v Sloveniji. Omenila je nekaj pomembnih mejnikov:

Leto 1986 – Prenos in izmenjava podatkov med raziskovalnimi in drugimi ustanovami v Sloveniji

poteka preko omrežja Jupak, temelječega na standardih ISO/OSI.

Leto 1989 – Slovenska PTT poskuša spodbuditi promet v omrežju s financiranjem projekta »Zasnova tehnologije komuniciranja med uporabniki Jupaka«, katerega partnerji so tudi raziskovalci z IJS. Prof. dr. Borka Jerman Blažič s sodelavci sodeluje tudi pri projektu COSINE, katerega cilj je bil zgraditev prvega evropskega akademskega omrežja, podprtega s standardi ISO/OSI. Rezultat projekta je sistem za elektronsko pošto po standardu X.400.

Istega leta je ustanovljeno Jugoslovansko raziskovalno akademsko omrežje YUNAC, ki nosi domeno .yu in je odgovorno za dodeljevanje naslovov. Domena .yu je bila registrirana v ZDA, zato je elektronska pošta potovala z univerze Columbia v New Yorku preko Pariza do Ljubljane oz. IJS, kjer so se elektronska sporočila preoblikovala v obliko, sprejemljivo za standard X.400, in se posredovala v druge kraje Slovenije in Jugoslavije.

Leto 1991 – Maja uspe raziskovalcem IJS pridobiti dovoljenje za najem neposrednega voda s hitrostjo 64 kilobitov na sekundo in tako vzpostaviti povezavo do mednarodnega omrežja X.25 projekta COSINE.

Po enomesečnem preizkušanjem povezave z Dunajem je junija, le nekaj dni pred osamosvojitveno vojno, stekla povezava v omrežje X.25 COSINE. Mednarodno vozlišče X.400 je bilo predstavljeno neposredno na omenjeno povezavo in tako je bilo zadoščeno prvemu pogoju vzpostavitve komunikacije po protokolu IP. Novembra je bila vzpostavljena prva prava IP-povezava do Dunaja. Domena .yu je bila prenesena iz ZDA v Slovenijo, kjer je skupaj s primarnim strežnikom našla prostor v računalniškem sistemu IJS. Omogočena je bila takojšnja uporaba internetnega protokola za elektronsko pošto SMTP.

Leto 1992 – V maju je bilo ustanovljeno omrežje ARNES, in po vstopu v OZN je Slovenija dobila svojo domeno .si. Prvi uporabniki interneta so bile akademske ustanove, ki so ga uporabljale predvsem za razvojno-raziskovalne namene.

Po predstavitvi svetovnega spleta (WWW) in spletnega brkljalnika se je uporaba interneta močno

razširila. Zadnji statistični podatki pričajo, da skoraj milijon Slovencev vsaj enkrat tedensko pregleduje spletne strani.

Katja Mohar z Agencije za pošto in elektronske komunikacije RS je postregla z vrsto statističnih podatkov, ki pričajo o prevladujočem številu ADSL-priključkov. Kar za polovico manj je uporabnikov, ki uporabljajo kabelski dostop do interneta. Po besedah Moharjeve je zanemarljivo število uporabnikov drugih tehnologij. Podatki za konec l. 2005 kažejo skokovito povečanje števila uporabnikov širokopasovnega dostopa na račun dvakrat manjšega števila uporabnikov klicnega dostopa do interneta. Pričakovati je še večji porast uporabnikov širokopasovnega dostopa.

Navedeni podatki so rabili kot zelo dobra iztočnica za okroglo mizo, kjer so ob povezovanju prof. dr. Borke Jerman Blažič sodelovali še naslednji govorniki: g. Milan Perko, direktor KRS Rotovž, d. d., mag. Matevž Turk, direktor podjetja T-2, d. o. o., ga. Darinka Ošlak, APEK, vodja regulacije trga, g. Rudolf Skobe, direktor podjetja SiOL, d. o. o., mag. Damir Cibic, Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Vladimir Makuc, AMIS, d. o. o., direktor za odnose z operaterji in regulativo ter drugi.

Po zaslugi sodelujočih posameznikom iz publike so udeleženci odprli mnogo tem, ki so aktualne z vidika širokopasovnih komunikacij. Spregovorili so o sedanjem stanju v Sloveniji; predvsem o regulativi, ki jo izvaja Agencija za pošto in elektronske komunikacije RS. Govor je bil o prihodu novih brezžičnih tehnologij (WiMAX) in o varnosti novih tehnologij. Udeleženci so pozdravili usmerjenost povečevanja širokopasovnih priključkov v gospodinjstvih in obenem opozorili na večjo ozaveščanje ljudi in učenje o pridobitvah in uporabi novih tehnologij. Poudarjene so bile kritične skupine ljudi, ki zaradi določenih življenjskih situacij zaostajajo za novostmi (npr. upokojenci). Okrogla miza je bila sklenjena s skupno ugotovitvijo, da bodo predvsem nove storitve razlog za zahtevo ljudi po višjih prenosnih hitrostih, in ne hitrost razpoložljivih tehnologij.

VIRTUALNI GLOBALNI INFORMACIJSKI DAN IN MREŽENJE RAZISKOVALCEV ZA PRVI RAZPISNI POZIV 7. OKVIRNEGA PROGRAMA

Tomaž Klančnik, univ. dipl. inž. el., E-5

Laboratorij za odprte sisteme in mreže (E-5) Instituta »Jožef Stefan« je 6. marca sodeloval pri virtualnem globalnem informacijskem dnevu o prvem pozivu za prijavo projektov na področju e-infrastrukture iz sedmega okvirnega programa Evropske unije.

Videokonferenco je organizirala Evropska komisija oziroma Generalni direktorat za informacijsko družbo (DG INFSO), potekala pa je z uporabo

Predavanje poteka na enostaven način

videokonferenčnega orodja, imenovanega *Isabel*. To orodje vsem udeležencem omogoča enostavno in interaktivno sodelovanje na dogodku. Namen videokonference je bil poleg informiranja zainteresiranih institucij iz držav članic Evropske unije tudi promocija prihajajočega prvega poziva za prijavo projektov iz sedmega okvirnega programa

Tudi naš odsek je aktivno sodeloval

državam nečlanicam po svetu ter obdelava idej za morebitne predloge projektov.

Dogodek je bil razdeljen na tri seje – prva je bila namenjena državam Evrope, Sredozemlja ter Azije in je potekala v angleškem jeziku, druga je bila namenjena državam Latinske Amerike (potekala je v španskem jeziku), tretje, prav tako v angleškem jeziku, pa so se udeležili predstavniki ZDA in Kanade. Tako so poleg našega odseka na seji sodelovali še raziskovalni inštituti in univerze iz Španije, Velike Britanije, Italije, Madžarske, Belgije, Malezije, Indonezije, Filipinov, Maroka, Singapurja, Alžirije, Kitajske, Egipta in drugih držav.

Po uvodnem pozdravu *Ulfa Dahlstena*, direktorja Direktorata za prihajajoče tehnologije in infrastrukture, je sledil pozdrav vseh udeležencev. V

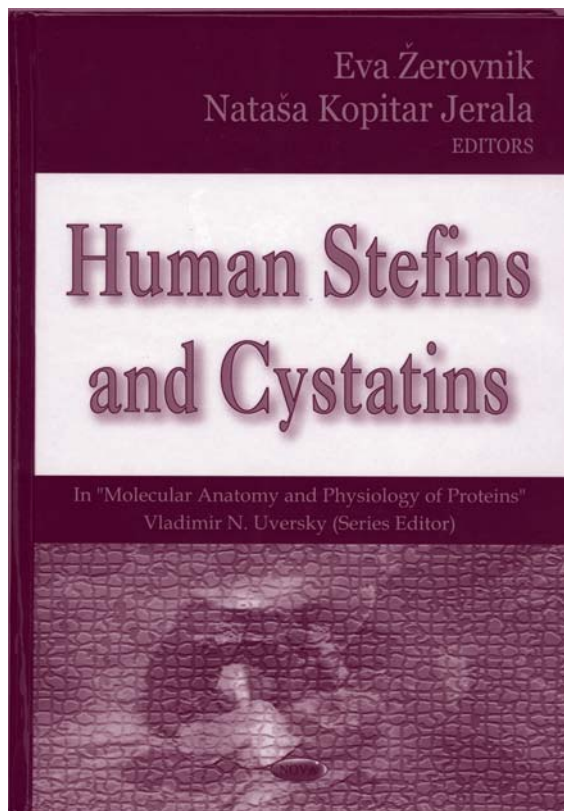
Udeleženci so bili iz vsega sveta

nadaljevanju so iz Bruslja potekala krajša predavanja o sedmem okvirnem programu. Evropska komisija je predstavila glavne cilje, aktivnosti, strategije povezovanja, pričakovane rezultate, proračun, primere mednarodnega sodelovanja ter tudi možnosti in pogoje sodelovanja z državami nečlanicami Evropske unije. Med temi predavanji smo se lahko udeleženci aktivno vključevali in debatirali o ciljnih razpisu in obsega posameznih tem. Nato so sledile še predstavitve udeležencev, njihovih kompetenc in interesov v sedmem okvirnem programu. *Prof. dr. Borka Jerman Blažič* je tako pred vsemi zbranimi predstavila tudi odsek E-5.

NOVA KNJIGA O STEFINIH

Doc. dr. Eva Žerovnik, Odsek za biokemijo, molekularno in strukturno biologijo, B1

Skupaj s sourednico Natašo Kopitar Jerala sva uredili knjigo »Human Stefins and Cystatins«, ki je pred kratkim izšla pri založbi NOVA Sci. Publ., New York, v kategoriji »Biomedicinske knjige – Biomedical Books«. K temu delu me je osebno povabil urednik serije knjig Vladimir N. Uversky, ki je menil, da delo zame ne bo pretežko, čeprav – moram priznati – sem se izziva najprej prestrašila. Na srečo sem dobila pozitivne odzive kar nekaj sodelavcev, tako iz Slovenije kot tudi iz tujine, ki delajo ali so delali s stefini ali cistatini in so bili pripravljeni sodelovati. Knjiga je tako predvsem rezultat skupnega truda vseh avtorjev. Povzetek iz uvoda: Knjiga "Človeški stefini in cistatini" prinaša najnovejše izsledke iz študij človeških stefinov in cistatinov, proteinov, katerih glavna funkcija je inhibicija cisteinskih proteinaz. Poglavlja se začnejo z opisom genov, se nadaljujejo z opisom strukture in funkcije (omenjena je morebitna alternativna funkcija stefina B), stabilnosti in folding-a (zvijanja), do obravnave primerov napačnega zvijanja in posledično patološke funkcije. Knjiga se konča s poglavji, ki opisujejo različna bolezenska stanja, pri katerih so udeleženi stefini ali cistatini, od Alzheimerjeve bolezni, epilepsije pa tja do raka. Avtorji, ki so prispevali poglavja (navajam samo odgovorne): Magnus Abrahamson, Marcia Alvarez-Fernandez, Marialuisa Melli, Eva Žerovnik, Rosemary A Staniforth, Mariusz Jaskolski, Luisa Benussi, Giuliano Binetti, Nataša

Naslovnica izdane knjige

Kopitar-Jerala, Janko Kos in Nina Cimerman. Vsebino knjige si lahko ogledate na internetnem naslovu: <http://www.novapublishers>.

DOGAJANJE NA IJS

POROČILO S 62. SEJE UPRAVNEGA ODBORA

Marta Slokan Butina, univ. dipl. prav., sekretarka

Na 62. seji Upravnega odbora Instituta, ki je potekala dne 23. 2. 2007, so člani potrdili zapisnik 61. seje Upravnega odbora Instituta z dne 2. 2. 2007. Nadalje je Upravni odbor Instituta obravnaval informacije in obvestila direktorja Instituta; Institut je dne 22. 2. 2007 obiskala delegacija ESA-Evropske vesoljske agencije, 6. 2. 2007 je bila predstavitev Instituta za dijake gimnazij Vič, Bežigrad in Poljane, obiskal nas je slovaški veleposlanik v RS dr. Roman Poldan, ki se je posebej zanimal za sodelovanje s slovaškimi raziskovalnimi ustanovami ter za vključevanje

slovaških študentov v program mladih raziskovalcev na Institutu, 27. 2. 2007 je bil razgovor z ministrom Janezom Podobnikom, dr. med, o delovanju jedrskega reaktorja Triga in vročih celic na reaktorskem centru v Podgorici.

V nadaljevanju se je Upravni odbor Instituta seznanil z letnim poročilom in zaključnim računom Instituta za leto 2006 ter sprejel program dela Instituta za leto 2007 in finančni načrt Instituta za leto 2007.

Direktor prof. dr. Jadran Lenarčič je člane Upravnega odbora Instituta seznanil s projektom Centra za nove tehnologije, ki so s predvidenim projektom soglašali.

Upravni odbor Instituta je podal soglasje za pristop Instituta k neprofitnemu združenju Evropski institut za piezoelektrične materiale, strukture in naprave – Piezo Institute.

POROČILO S 134. SEJE ZNANSTVENEGA SVETA

Člani Znanstvenega sveta Instituta so na svoji 134. seji dne 23. 2. 2007 potrdili zapisnik 133. seje z dne 15. 2. 2007.

zaključnemu računu za leto 2006 ter programu dela Instituta za leto 2007 in finančnemu načrtu Instituta za leto 2007.

Nadalje je Znanstveni svet Instituta obravnaval in podal pozitivno mnenje k letnemu poročilu in

SOCIALNE VEŠČINE VODSTVA, UKREPI ZA VAROVANJE ZDRAVJA, VRTEC ZA OTROKE ZAPOSLENIH, TELE-DELO – MORDA KMALU TUDI NA IJS

Že v prejšnji številki Novic IJS ste lahko prebrali zapis Maje Rebolj o odločitvi našega Instituta, da se vključi v projekt za pridobitev certifikata »Družini prijazno podjetje«. Projekt evropskega programa EQUAL sofinancirata Evropska komisija in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, njegov namen pa je zaposlenim omogočiti lažje usklajevanje materinstva, očetovstva oz. starševstva s službenimi obveznostmi. Tako se je oblikovala skupina sedmih predstavnikov Instituta, ki so na dveh srečanjih z Alešem Kranjcem z zavoda Ekvilib skušali predstaviti sedanje razmere na Institutu in temu primerno oblikovati prioriteten nabor ukrepov, katerih smiselnost in potrebo bo na koncu določil direktor IJS.

In naj priznam, nikoli ne bom pozabila našega prvega srečanja sredi januarja. Kot ena od zaposlenih na Institutu sem se odpravila na ta sestanek, ki smo ga imeli pri nas in katerega sem jemala zelo službeno. Ne nazadnje gre za dobro Instituta, za dobro vseh zaposlenih, zato je bilo zadevo treba vzeti resno. Čeprav si nisem znala predstavljati, kakšna bo pravzaprav naša naloga.

In smo začeli. Potem ko smo se predstavili, v predstavitvi pa obvezno razkrili naš družinski status, smo začeli pogovor: kakšen je naš delovni čas, ali imamo možnost izmenskega dela in skrajšanega delovnega časa, imamo kakšne omejitve pri izrabi dopusta, kako poteka preverjanje delovnih procesov, ali upoštevamo ukrepe za zdravje, kakšne so naše

možnosti izmeničnega dela v pisarni in od doma, ali bi pripravili izlet za vse zaposlene, bi raziskovali razpoložene med njimi, ali se vodilni kadri zavedajo pomena socialnih veščin, so smiselni razgovori s sodelavci, kako mamicam pomagati po vrnitvi s porodniškega dopusta in kako podpreti aktivno očetovstvo, kako pomagati tudi otrokom zaposlenih, ali oblikovati vrtec na Institutu ali morda le igralnico. To je le nekaj poudarkov iz naše razprave, ki se je dodobra razvnela in razkrila razmišljanja, ki žal največkrat sploh v službenih okoljih niso ravno priznana, kaj šele uslišana.

Mojca Trstenjak, dr. Jerca Rozman, Tadej Debevec, Jernej Vidmar, Aleš Kranjc, Dušan Bevc in Maja Rebolj na enem od dveh srečanj, na katerih so izbrali prednostne ukrepe za pridobitev certifikata "Družini prijazno podjetje".

In verjetno prav to, ta možnost povedati vsebine, teme, rešitve in tudi stiske, ki verjetno vsem nam pomenijo zelo veliko, in o njih celo razpravljati, me je po začetnem presenečenju in nevajenosti tovrstnih debat v službi v nadaljevanju sprostila, zmehčala in mi na ta način dala še dodatni naboj, da povem, kaj mislim in občutim o družinskem življenju skozi službena očala. In tudi drugi so zelo odprto in iskreno predstavljali svoje poglede, ki so bili kdaj kar se da čisti in izostreni, prevečkrat pa žal tudi zamegljeni in popackani, kakršna so bila pač očala oz. razmere v službi. Tako sem v nekem trenutku postala celo žalostna, ko sem si v tej silni želji po izenačitvi službenega in družinskega življenja priznala, kako malo pravzaprav naredimo za to, da bi bili tej izenačitvi čim bližje. Največkrat se niti ne pogovarjamo o teh vsebinah, družinske obveznosti mladih mamic pa tudi očkov pa so kaj lahko razumljene tudi kot nezadostna predanost delu ali celo kaj hujšega. Je res delo v službi več vredno kot delo v družini? Je res rezultat raziskave v splošnem pomembnejši od nastopa tvojega otroka? Zato me je takoj prešinilo, da pravzaprav orjemo ledino, da postavljamo temelje nekega novega sveta, v katerem družinske obveznosti ne bodo izključevale uspeha v službi in služba ne uspeha v družini. In zato je potrpežljivost zelo dragocena, zavedanje o pomenu vsakega koraka, pogovora ali konkretnega dejanja, pa zelo zaželena.

Tako optimistično je že od začetka tekkel pogovor tudi na našem drugem srečanju, na katerem smo

pregledali že izbrane predloge, jih pretehtali še enkrat in jih razvrstili tudi po prioritetah. Pripravili smo nabor ukrepov, ki se nam zdijo najpomembnejši pri usklajevanju starševstva s službenimi obveznostmi, in sicer za naslednja področja: delovni čas, organizacija dela, delovno mesto, politika informiranja in komuniciranja, večšine vodstva, razvoj kadrov ter struktura plačila in nagrajevani dosežki. Te ukrepe bomo predstavili direktorju Instituta, ki se bo na koncu odločil, ali bodo sprejeti v t. i. akcijski plan, ki od Instituta zahteva, da jih mora v treh letih vpeljati v prakso.

Če bo IJS 15. maja letos prejel certifikat »Družini prijazno podjetje«, bo to pomenilo začetek nekega novega obdobja, v katerem mladim staršem zaradi njihovih družinskih obveznosti ne bo več težko oditi iz službe. Še več: o vseh tovrstnih usklajevanjih se bodo lahko pogovorili s svojimi nadrejenimi, ki bodo za to, da bodo vodje, to morali razumeti. Morda bodo mladi starši otroke lahko prevzeli kar v bližnjem vrtcu, ki bo za zaposlene IJS še posebej poskrbel, ali pa jih bodo pripeljali na Institut, kjer si bodo vsi skupaj lahko ogledali delovanje. In vsaj enkrat na leto naj bi se vsi skupaj srečali na zabavi za zaposlene.

Kakršen koli uspeh žal ne more nadomestiti prijetnega počutja v službi!

Polona Strnad

VEČ KOT STO DIJAKOV NA PREDSTAVITVI INSTITUTA

Tako kot vsako leto so imeli tudi letos dijaki četrtnih letnikov gimnazij 9. in 10. februarja informativne dneve na fakultetah, na katerih so si ogledali študijske programe, ki so se jim zdeli najbolj zanimivi. Tokrat smo se tudi na našem Institutu odločili, da jih pred temi, za njih tako pomembnimi dnevi povabimo k nam, da se seznanijo z delovanjem Instituta in s tem tudi z vsebino naravoslovnih in tehniških znanosti.

Tako se je 6. februarja v Veliki predavalnici zbralo več kot 100 dijakov 3. in 4. letnikov gimnazij Vič, Poljane in Bežigrad. Profesorji so nam dejali, da je bilo zanimanje še večje, da so si k nam želeli priti tudi dijaki 1. in 2. letnikov, da pa so jih žal morali odsloviti, ker je bilo dijakov že tako veliko. Zanimanje

torej obstaja, na Institutu so se zbrali tisti, ki že prav resno razmišljajo o študiju naravoslovnih in tehniških ved. Potrebno jim je bilo aktualne vsebine le še predstaviti na pravi način.

»Ko sem bil vaših let, sem hodil tu mimo Instituta v prvi letnik fakultete in gledal ljudi v belih haljah, in zdeli so se mi strašno pametni. Potem, nekje v četrtem letniku, sem imel zelo dobrega prijatelja, ki je hodil na Institut, kjer je delal pri nekem projektu oz. pisal programe. In mene je zelo mikalo, da bi tudi to počel, zato sem nekoč šel z njim. Tam sem se predstavil, povedal sem, kaj delam in kje študiram, pa so mi takoj dali šop materiala s članki in knjigami, češ naj to preštudiram in pridem nazaj. Jaz sem res to lepo bral in bral ter počasi prišel do konca te

snovi in prišel na Institut ter povedal, kaj sem vse preštudiral in kaj o tem mislim. Oni pa so me čudno gledali. Nekaj časa nisem vedel, zakaj tako čudno gledajo, potem pa sem ugotovil, da ne vedo, kaj jim govorim. Ugotovil sem tudi, da so zelo pametni, ampak da sem pameten lahko tudi jaz.«

Direktorjevo uvodno razmišljanje je tako vsem prisotnim razblinilo dvome o tem, ali so dovolj primerni za ta študij ali ne. »Najpomembnejše, ko se za nekaj odločaš, je, da verjameš vase! Četudi se ti kasneje dogaja, da nisi več čisto prepričan v svojo odločitev. Ampak to ni slaba reč. Če si kritičen do tega, kar delaš v življenju, to pomeni, da veš, da moraš delati še boljše,« je takšne občutke pojasnil direktor prof. dr. Jadran Lenarčič.

Sledila je kratka predstavitev Instituta, kdo je bil Jožef Stefan, kako se je z nuklearne energije, fizike in kemije razvilo še mnogo drugih področij, koliko ima zaposlenih in kako uspešen je ne le doma, ampak tudi v svetu. »Institut ima tri glavna področja: fizika, reaktorstvo in energetika; kemija, biokemija in okolje ter informacijske tehnologije. Področja so med seboj močno povezana, to zahteva sodobna znanost. Vse prave raziskovalne skupine, vse Nobelove nagrade dandanes se dobijo tako, da daš skupaj fizike, zdravnike, medicince, kemike, tehnike, strojnike. Vse to daš skupaj in šele tako lahko dobiš velike rezultate,« je razložil direktor Lenarčič.

Še posebej zanimiva je bila predstavitev sodelovanja z gospodarstvom. Tovarna za proizvodnjo čajev Droga je popolnoma avtomatizirana in robotizirana, kar je bilo kompletno narejeno na našem Institutu. »Če pogledamo tudi smučarja. Mi smo naredili robota, ki popolnoma oponaša gibanje smučarja. In kaj se zgodi? Na koncu lahko narediš boljšo opremo, boljše čevlje, boljše vezi. In izkazalo se je, da je Alpina razvila popolnoma nov čevlji, ki je spremenil olimpijsko disciplino,« je bil eden od primerov prenosa znanstvenih raziskav v prakso.

Predstavitev poskusa, ki so ga na enem od odsekov delali za Evropsko vesoljsko agencijo, pa je naletela tudi na sproščen smeh več kot 100 dijakov. Direktor je predstavil, kako so želeli preštudirati stanje breztežnosti. »Nekaj ljudi smo morali za mesec ali mesec in pol dati ležati v posteljo in iz nje se niso smeli premakniti. Prepričani smo bili, da takih ljudi ne bomo mogli dobiti. In kaj se je zgodilo? Na razpis se jih je prijavila velika množica, seveda samih

študentov, tako da smo tistih nekaj zlahka izbrali,« je sicer znanstveni poskus opisal direktor in dodal, »da so morali šest tednov ležati v bolnici Valdotra, ki je na osnovi teh eksperimentov postala eden od centrov Evropske vesoljske agencije. V njej se tako danes zbira cela Evropa oz. naš Institut dela eksperimente za celo Evropo.»

Ena od pomembnih komponent dela Instituta je tudi mednarodno sodelovanje. Tako je bil npr. neki robot oz. njegov mehanski del narejen v Ameriki na Univerzi v Utahu, z elektronsko opremo so ga opremili v Kjotu, predstavniki Instituta pa hodijo na Japonsko razvijati programe, da bi ta robot razumel in naredil, kar od njega želimo.

Seveda je takšnih primerov z različnih področij, ki tako živo predstavljajo delo Instituta, še veliko. To so dokazali tudi mlajši raziskovalci, ki so po področjih predstavili Institut, dr. Igor Štern, Mitja Luštrek, dr. Primož Zihel in Janez Gale. Zelo doživeto in prav nič informativno so opravili svojo nalogo, za kar se jim iskreno zahvaljujemo. Dijaki so bili namreč zadovoljni, verjamem, da so dobili prijeten vtis o Institutu in da se bo večina tudi po zaslugi Instituta »Jožef Stefan« odločila za študij naravoslovnih in tehniških ved.

»In kaj mladi lahko ponudijo Institutu?« (se) je za konec vprašal direktor. »Prva stvar je kritičnost. Ne smete biti takšni, kot smo mi, bodite kritični, zato ker je veliko stvari na tem svetu narobe. Ne bomo jih spremenili mi, ampak vi. Vi boste ta svet spremenili. Tudi originalnost je pomembna. Mi bi radi, da bi bili vi drugačni. Nočemo, da bi bili naše kopije, ker kopija ne more biti nikoli tako dobra kot original. Mi bi tudi radi, da bi bili ambiciozni. Nikoli ne streljajte tja, kjer smo mi, vi morate streljati višje, da tarčo kvečjemu zadenete, če že ne presežete. Zato morate želeli še več, da boste prišli dlje.

In radi bi, da bi se zavedali, da je znanje, ne samo globina, ampak tudi širina, najbolj pomembno. Če hočemo, da Slovenija karkoli naredi, če hočete vi, da karkoli naredite v svojem življenju, »nabašite« se z znanjem. Zapomnite si: vse, kar ste se in se boste kdaj naučili v življenju, boste zelo verjetno tudi uporabili. Ampak tisto, česar se niste naučili, ne boste nikoli uporabili. In še nekaj je pomembno. Sanje. Najbolj dragocene so tiste, ki jih sanjaš, ko si buden. Zato mi potrebujemo mlade.«

Polona Strnad

NA POT S ..... "PRSTOM PO ZEMLJEVIDU"

Ne vedno, a dostikrat se Milena Volk, ki poskrbi, da na zelene cilje pridemo čim hitreje in tudi za čim manj denarja, tako poda na lov za letalskimi vozovnicami. Kot ste najbrž že spoznali si Milena iz geografije zasluži oceno odlično. Sama pa pravi, da ji nekoliko težav povzroča veliko število držav in državic, ki so nastale po razpadu nekdanje SSSR. Le komu pa ne?

Pri njenem delu sta glavni orodji računalnik in telefon. Iskanje najugodnejših možnosti, tako cenovno kot tudi časovno, zahteva pač veliko dela, komunikacij in tudi usklajevanja. No, naj se sliši še tako nenavadno, ji brez knjige z dimenzijami (46 × 31 × 6) cm »živeti ni«. Najbrž vam je jasno, da je ta

knjiga atlas sveta, in sicer prisega na »The Times Atlas of the World« (letnik 1990). Atlas Milena uporablja kot osnovo za načrtovanje poti v nam nepoznane kraje. Posebno previdna je, kadar je končna destinacija nekje na Kitajskem. Njihova imena v naših ušesih zvenijo na moč podobno, in bi lahko nastal velik problem, če bi nas zamenjana črka pripeljala na mejo z Mongolijo, in ne v okolico Sanghaja, na primer. Poleg atlasa se na njeni mizi znajde tudi povečevalna lupa. Ta ji pomaga najti vse te nenavadne kraje, natiskane z majhnimi in tenkimi črkami, v katere nas vodi naše delo. Po svoji geografski nenavadnosti sta ji najbolj v spominu ostala kraja Kasane in Ushuaia. Prvi se nahaja v srcu Afrike, Botswani, drugega pa najdemo preko

Atlantskega oceana na skrajnem jugu Južne Amerike. Morda kot zanimivost, Ushuaia je eden redkih krajev na svetu, ki ima ladijsko povezavo do Antarktike.

Narava našega dela zahteva tudi precej mobilnosti. Tako je v letu 2006 preko njenih roke šlo okoli 2200 potnih nalogov s skupno »težo« 677.716,33 evrov. Pri samem načrtovanju poti nas Milena vedno spomni tudi na vizo, če je le-ta potrebna. Dobimo pa tudi podatek, kje lahko želeno vizo dobimo. Pri samem prevzemu vozovnice pa moramo pred njenimi očmi preveriti, ali so vse karte »na mestu«. Zato po večini naša potovanja potekajo brez stresa, razen v primeru višje sile, na primer obilnega sneženja, ki lahko tudi največja letališča prisili k nekajdnevni počitku.

Polona Ulmek

PRIŠLI - ODŠLI

Prišli v delovno razmerje:

1. 1. 07 Katerina Taškova, univ. dipl. inž. el., asistentka začetnica v E-7
1. 1. 07 Peter Oblak, samostojni ključavničar v delavnicah
25. 1. 07 Blaž Novak, tehnik v E-8
1. 2. 07 dr. Boštjan Zafošnik, asistent z doktoratom v R-4
1. 2. 07 dr. Aleš Fajmut, znanstveni sodelavec v F-1
5. 2. 07 dr. Marjan Šterk, asistent z doktoratom v E-6
15. 2. 07 Katja Tomec, univ. dipl. pravnica, višja referentka v U-2
19. 2. 07 Katarina Rade, univ. dipl. kem., asistentka začetnica pripravnica v K-7

Vsem novim sodelavcem želimo prijetno počutje na delovnem mestu!

Odšli iz delovnega razmerja:

- 30.12.06 dr. Mihael Gabriel Tomšič, vodja raziskovalne skupine v CEU – upokojitev

30. 12. 06 prof. dr. Ivan Kobal, vodja raziskovalne skupine v O-2 – upokojitev

30. 12. 06 dr. Marjan Špegel, vodja laboratorija v E-9 – upokojitev

31. 12. 2006 so odšli:

dr. Igor Bertović, asistent z doktoratom v F-9

dr. Darja Jenko, asistentka z magisterijem v K-5

Gregor Bavdek, univ. dipl. fiz., asistent v F-2

dr. Sabina Anžlovar, asistentka z doktoratom v B

mag. Dejan Tinta, asistent v E-2

dr. Matija Drobnič, asistent z doktoratom v E-9

dr. Viljam Križman, asistent z doktoratom v E-9

dr. Barbara Rovšek, asistentka z doktoratom v F-1

31. 1. 2007 so odšli:

dr. Vesna Šrot, asistentka z doktoratom v K-7

dr. Nataša Nolde, asistentka z magisterijem v O-2

doc. dr. Ljupčo Todorovski, asistent z doktoratom v E-8

dr. Alenka Žužek, asistentka z doktoratom v E-7

Marjetka Purkart, sekretariat IJS

OBISKI NA IJS

OBISKI PO ODSEKIH (23. 12. -16. 2. 2007)

Odsek za teoretično fiziko (F-1)

Med 4. 2. in 7. 2. 2007 je bil na obisku dr. Ignacio Pagonabarraga Mora, Universidad de Barcelona, Barcelona, Španija. Obisk je potekal v okviru mednarodnega EU-projekta z naslovom *Many-body interactions in charged colloidal suspensions*. Med obiskom je imel gost odsečno predavanje z naslovom *Internally driven colloids: correlation and structures*.

Od 8. 1. do 26. 1. 2007 je bil na obisku prof. dr. Jan Eeg, Physics Department, Oslo University, Oslo, Norveška. Obisk je bil namenjen reševanju problematike semileptonskih prehodov mezona B v čarobne mezone.

Odsek za fiziko nizkih in srednjih energij (F-2)

Med 28. 1. in 3. 2. 2007 je bil na delovnem obisku dr. Kazimierz Rozanski, AGH University of Science and Technology, Krakov, Poljska. Med obiskom je imel gost odsečni seminar.

Od 15. 1. do 27. 1. 2007 je bil v okviru bilateralnega sodelovanja na obisku dr. Emil Bták, Institute of Physics, Slovak Academy of Sciences, Bratislava,

Slovaška. Med obiskom je imel gost odsečni seminar z naslovom *Radiative capture of nucleons above the resonance region-the pre-equilibrium statistical approach*.

Odsek za fiziko trdne snovi (F-5)

Od 8. 2. do 9. 2. 2007 je bil na obisku dr. Jean-Marie Dubois, Institute Jean Lamour, CNRS Nancy, Nancy, Francija. Dr. Dubois, direktor Instituta Jean Lamour, je IJS obiskal v okviru EU-mreže odličnosti Complex Metallic Alloys (6. OP) z namenom uskladitve urnika 2. evrošole 2007.

Med 31. 1. in 2. 2. 2007 je bil na obisku prof. dr. Chris Smith, School of Engineering and Computer Science, University of Exeter, Exeter, Devon, Velika Britanija. Prof. Smith je bil zunanji član komisije pri zagovoru doktorata Martina Chambersa. Med obiskom je imel gost odsečni seminar z naslovom *Negative Poisson Number Materials*, ogledal pa si je tudi odsečne laboratorije.

Od 30. 1. do 31. 1. 2007 je bil na obisku dr. Karl Hoehener, TEMAS AG, Arbon, Švica. Gost nas je obiskal v okviru EU-mreže odličnosti *Complex Metallic Alloys* z namenom prenosa dosežkov mreže v industrijo.

Dne 4. 12. 2006 je bila na delovnem obisku dr. Oksana Zaharko, ETHZ & PSI, Villigen, Švica. Z gostjo že sodelujemo pri dveh projektih s področja magnetizma v nižjedimenzionalnih magnetnih sistemih, sam obisk pa je bil namenjen vzpostavitvi trajnejšega sodelovanja. Gostja je imela odsečni seminar z naslovom *Coupled and isolated Cu²⁺ S = 1/2 spin tetrahedra systems studied by neutron scattering*. Med 19. in 20. 12. 2006 so nas v okviru slovensko-hrvaškega bilateralnega projekta »Študij interakcije liposomov z aminokislinami in peptidi za usmerjen prenos v organizem z metodami elektronske spinske resonance« obiskale Ruža Frkanec, Lidija Habjanec in Marija Brglez z Imunološkega zavoda v Zagrebu, Hrvaška.

Na dvodnevem obisku je bil med 17. in 18. 12. 2006 prof. dr. Ivo Šlaus, Institut Ruđer Bošković, Zagreb, Hrvaška. Gost nas je obiskal v okviru slovensko-hrvaškega bilateralnega projekta »Vloga znanosti za trajnostni razvoj«. Namen njegovega obiska je bila priprava skupne publikacije.

Od 3. 12. do 10. 12. 2006 je bil na obisku prof. dr. Valentin S. Vikhniin, A. F. Ioffe Physical Technical Institute, Sankt Petersburg, Rusija. Namen njegovega obiska je bilo sodelovanje pri raziskavah feroelektrikov na odsekih F-1 in F-5 v okviru nemško-slovensko-ruskega projekta.

Od 20. 11. do 21. 11. 2006 je bil na obisku Daniel Corbett, B. Sc., Univerza v Cambridgeu, Cambridge, Velika Britanija. Namen obiska je bila vzpostavitev sodelovanja med Laboratorijem za magnetno resonanco na odseku F-5 in raziskovalno skupino na Univerzi v Cambridgeu, ki jo vodi prof. Mark Warner, vodilni teoretik s področja fizike tekočerkristalnih elastomerov. Daniel Corbett pri prof. Warnerju končuje doktorsko disertacijo s tega področja. Med obiskom na IJS se je z dr. Boštjanom Zalarjem pogovarjal o možnostih teoretičnega modeliranja magnetnoresonančnih spektrov elastomernih sistemov.

Med 17. 11. in 20. 11. 2006 sta bil na obisku dr. Peter Walde, ETH Zürich, Zürich, Švica in dr. Vesna Noethig Laslo z Instituta Ruđer Bošković, Zagreb, Hrvaška. Gosta sta nas obiskala v okviru programa COST D-27 »Nastanek življenja in zgodnja evolucija«, delovna

skupina »Priprava in lastnosti vesiklov kot funkcionalnih modelov za protocelice«, ki jo vodi dr. Vesna Noethig Laslo, ter slovensko-hrvaškega bilateralnega projekta »Študij interakcije liposomov z aminokislinami in peptidi za usmerjen prenos v organizem z metodami elektronske spinske resonance«. Z gostoma smo pregledali rezultate meritev pri vesiklih iz maščobnih kislin, ki so potencialni modeli za protocelice, pripravljamo tudi skupni članek.

Od 1. 11. do 31. 11. 2006 je bil na obisku prof. dr. Valentin Laguta, Institute for Problems of material Science, Ukrainian Academy of Sciences, Kijev, Ukrajina. Namen obiska so bile raziskave multiferoikov v zvezi z evropskim projektom MULTICERAL in NMR-raziskave magnetnoelektričnih relaksorjev.

Odsek za kompleksne snovi (F-7)

Dne 15. 1. 2007 je bil na obisku dr. Denis Pompon, Centre de Génétique Moléculaire, CNRS, GIF-SUR-YVETTE, Cedex, Francija. Med obiskom si je gost ogledal laboratorije in se pogovoril s sodelavci odseka.

Dne 8. 1. 2007 je bil na obisku dr. Stefano Perissinotto, Dipartimento di Fisica, Politecnica di Milano, Milano, Italija. Obisk je bil namenjen ogledu laboratorijev na odseku in razgovorom. Med obiskom je imel gost odsečni seminar.

Odsek za elektronsko keramiko (K-5)

Od 8. 1. do 26. 1. 2007 je bil na delovnem obisku Li Jin, B. Sc., EPFL, Lausanne, Švica. Gost nas je obiskal v okviru 6. OP-projekta MIND, in sicer v okviru programa izmenjave znanstvenikov. V času obiska je pripravljaval PZT-keramiko. S pripravo le te se tudi sicer ukvarja pri svojem doktorskem študiju.

Od 4. 2. do 14. 2. 2007 so bili na obisku prof. dr. Hong Wang, prof. Wei Ren, dr. Peng Shi in Huanfu Zhou iz Electronic Materials Research Laboratory, Xi'an Jiaotong University, iz Electronic Materials Research Laboratory, Xi'an Jiaotong University, Kitajska. Obisk je potekal v okviru bilateralnega projekta z naslovom »Priprava in lastnosti elektronske keramike«. Med obiskom sta imela prof. Wang in prof. Ren odsečna seminarja: *New Dielectric Materials for RF and Microwave Applications* (prof. Wang), *High Performance Functional Thin Films: Preparation, Structures and Applications* (prof. Ren)

Odsek za inženirsko keramiko (K-6)

Dne 15. 1. 2007 je bila na obisku dr. Maja Dutour Sikirić, Institut Ruđer Bošković, Zagreb, Hrvaška. Obisk je bil namenjen pogovorom o možnem sodelovanju na področju biokeramike in ogledu laboratorijev.

Odsek za nanostrukturne materiale (K-7)

Dne 30. 1. 2007 je bil na obisku Karl Höhener, Temas AG, Arbon, Švica. Obisk je potekal v okviru mreže odličnosti *Complex Metallic Alloys, CMA*. Obisk je bil namenjen tudi skupni prijavi projekta v 7. OP.

Na enodnevnem obisku je bil 9. 2. 2007 dr. George Vekinis, National Center for Scientific Research »Demokritos«, Atene, Grčija. Obisk je bil namenjen pogovorom o sodelovanje odseka pri raziskavah za Evropsko vesoljsko agencijo. Gast je imel odsečni seminar z naslovom *Sustainable inovativeness; how can we reach and maintain a state of fertile inovativeness*.

Odsek za kemijo okolja (O-2)

S 1. 1. 2007 je na daljši delovni obisk prišel Michael Beeston, B. Sc., University of Exeter, Velika Britanija. Gast bo delal pod vodstvom dr. Z. Šlejkovec.

Dne 25. 1. 2007 sta bila na obisku prof. dr. Stanley Lutts in Stephanie Lapaille, oba iz Unit of Plant

V Novicah IJS objavljamo le tiste obiske, ki so vneseni v bazo podatkov (<http://www.ijs.si/ijs/obiski>). S tem lahko zagotavljamo večjo ažurnost, pravilnost in zanesljivost objav.

Biology, Catholic University of Louvain, Belgija. Obisk je bil namenjen ogledu laboratorijev in pogovorom o prihodnjem sodelovanju.

Dne 1. 2. 2007 je bil na obisku dr. Kazimerz Rožanski, Fakulteta za fiziko in nuklearno tehniko, Univerza za rudarstvo in metalurgijo, Krakov, Poljska. Obisk je bil namenjen popravilu scintilacijskega števca ¹⁴C.

Dne 21. 11. 2006 sta bila na obisku dr. Stephen J. Köhler, Department of Applied Geosciences, Gradec, Avstrija in dr. Albrecht Leis, Institut für WasserRessourcenManagement, Gradec, Avstrija. Namen obiska je bil ogled laboratorijev O-2 na Rektorskem centru in pogovorom o nadaljnjem sodelovanju.

Odsek za komunikacijske sisteme (E-6)

V začetku februarja je na polletni delovni obisk prišel dr. Pekka Jäppinen, Lappeenranta University of Technology, Finska. Dr. Jäppinen je gostujoči raziskovalec pri prof. dr. Denisu Trčku.

DOKONČNO

Zrak lebdi
in čas se je ustavil.

Pod oknom hiti
svoji deklici naproti;
s polnim naročjem oranžnih rož,
pravkar nabranih ob poti.

Ob njem so ji
rdeči urejeni kodri
zrasli v dve sivi kiti.

Že sto let ju gledam.

Nič ju ne zmoti.

Tako gredo ljudje, ki so modri –
nič ne manjka
in nič ni odveč.

Vse je rešljiva uganka.
Ne bojijo se več.

Luna

ŠE VEDNO VERJAMEM

Še vedno verjamem,
da je Zemlja okrogla.

Vztrajno šivam
svoj zmahan bivak na postaji.
Na vseh koncih že pušča.
Vestno brišem
luže blata okrog njega.
Jaz se ne dam.

Ne strižem si več las,
odkar te ni.
Iz tebe so rasli;
svoj čas.

Včasih pogledam oglase.
Podstrešje – Piran.
Spomin na čase,
ki niso nikoli prišli.

Spremljam te in vem,
kako ti zdaj živijo barve;
nekdaj so ustvarjale celoto,
zdaj nje koščke
vestno razmetavaš,
da je kdo ne najde.
Skrivaš jo očem.
Kot skrival bi goloto.
A jaz vse vem!

Vedno obkrožim dan
na svojem koledarju,
če prinese mimo
tvojo senco –
praznik moje lastne vere.

Za srečo v novem letu sem položila
svoje kovance
tako kot drugi – odraslo, nobene romance.
Nekdaj bi jih stresla
vse naenkrat v najbližji vodnjak.
Jih potopila
v svoje želje,
pretopila
jih v zaupanje,
pahnila sebe vedno znova v čakanje.

Še vedno verjamem.
V stvari, ki so prave.
V zakon narave.
In v sanje.
V naju.
A v drugega nič.

Luna

ODPRTJE RAZSTAVE AKADEMSKE SLIKARKE TANJE ŠPENKO

PONEDELJEK, 29. JANUARJA 2007, OB 15.00 URI V GALERIJ IJS

Presežni prostori

Za tokratno razstavo je slikarka Tanja Špenko pripravila nove slike, osnovane na vsebinskem izhodišču prejšnjega cikla slik. Ustvarila je dela, ki s koncentracijo likovne misli, z logiko nastajanja, z ustvarjalno močjo in lepoto slik s silno simboliko pričajo o likovni kulturi izjemne umetnice.

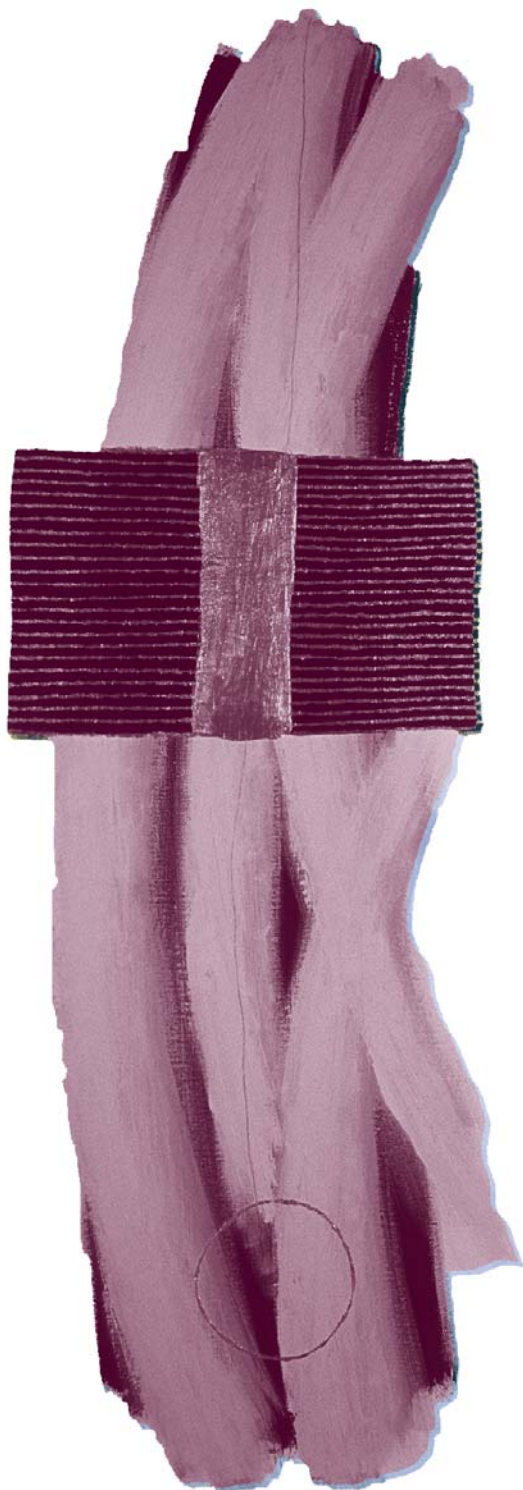
Pogovor s slikami Tanje Špenko je le navidez zahteven, saj postanejo slike v trenutku, ko se izvijemo predsodkom o tem, kaj naj bi bilo njihovo tradicionalistično poslanstvo, osupljivo svobodne, neobremenjene in odprte. Slikarka od vsega začetka razvija estetiko, ki ima v njenih različnih ustvarjalnih obdobjih svoje posebnosti. Je umetnica, ki je sama oblika brez globlje vsebine ustvarjanja nikoli ni vznemirjala. Njeni izslikani liki (na dvodimenzionalni površini ali na sestavljenih objektih) so osebni in univerzalni nosilci simbolike z različnimi razsežnostmi pomenov in predstav. Že za njena starejša dela, s katerimi je po študiju na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost vidno vstopila v slovenski likovni prostor, je značilno, da so imela prostorsko dimenzijo, sočasno pa je barvam in osnovni slikarski površini dodajala še najrazličnejši material. Tudi dela v osemdesetih letih, ki jim je dala naslov *Slike*, niso tradicionalne umetnine, temveč sestavljeni, v mešani tehniki narejeni in v prostor postavljeni predmeti/objekti pravokotnih, zaobljenih in zasukanih oblik. V devetdesetih letih so sledili zanjo značilni tridimenzionalni slikovni objekti, ki jih je začela poslikavati z ritmično nanizanimi vzorci, sestavljenimi iz najosnovnejših vizualnih elementov in likov, ki na slikah postanejo nosilci simbolnih funkcij. Pri ciklu slik na papirju, imenovanih *Prisotnosti*, pa gre za dvodimenzionalna slikarska dela, kjer sta pomembni predvsem barva in oblika. Nosilni simboli – poteze, pike, črte, spirale in različni geometrijski liki – so umetničina lastna mreža med tukaj in tam, med znotraj in zunaj, med potjo navzven in potjo navznoter. Vsebinsko je ves cikel prežet z intimno poetiko osebnih znakov skrajno občutljive ustvarjalke, ki ne vsiljuje pojmov, jih pa ponuja z naslovi slik, ki govorijo o oseh življenja, hrepenenju, pretakanju...

Pri postavitvi je za slikarko vedno izjemno pomemben prostor, v katerega tridimenzionalne

slikovne objekte postavlja kot instalacijo. Prostorske danosti je izkoristila tudi pri postavitvi razstavnega

projekta Nove razsežnosti v nekdanji cistercijanski cerkvi kostanjeviškega samostana: upoštevala je razstavno okolje, ki se nanaša na harmonijo in red kozmosa ter predvsem na širjenje dimenzij, vse do duhovne teozofske pete dimenzije. Premišljeno je razstavila enaindvajset večjih in dvajset manjših slik

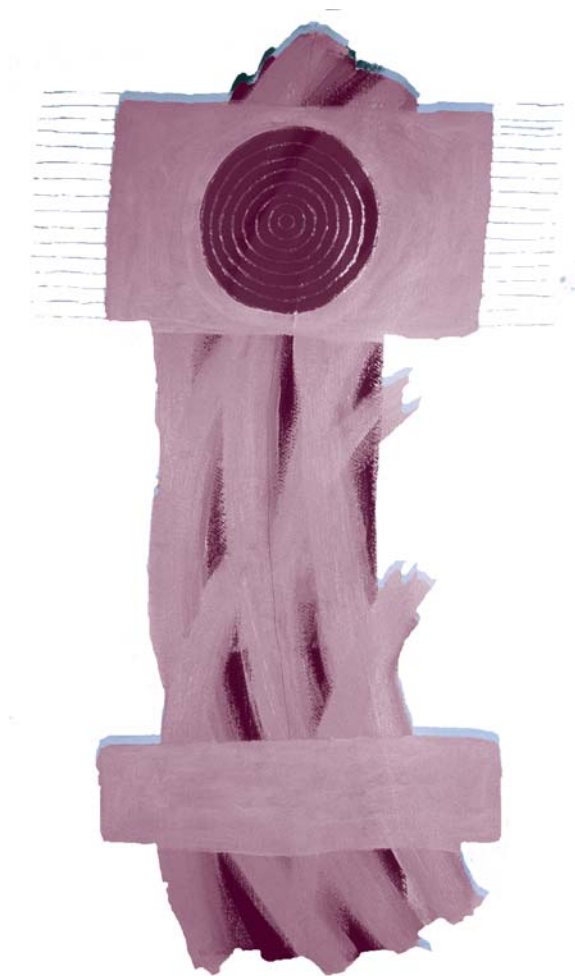
(akrilov na platno oziroma aluminijastem ogrodju in kartonu), ki jih je razvrstila v nekaj navpičnih nizih, pri čemer je značilne gotsko-baročne prostorske danosti izkoristila za postavitve po sklopih s témami trikotnika, kroga, dvokotnika (kot zašiljene mandorle) in spirale. Njene večje slike so novost zato, ker so na njih namesto risbe navzoče tanke aluminijaste in medeninaste žičke: s platnom jih povezuje laks, ki sega proti gledalcu in tudi simbolizira širjenje dimenzij. Špenkova je razstavni projekt zasnovala likovno asketsko, vsebinsko pa študijsko in izrazito duhovno. Ker je zanjo pri tem

pomembna tudi simbolika števil, se je oprla tako na cistercijansko tradicijo kot na najstarejšo pitagorejsko mistiko – na prvi tertaktis ($1 + 2 + 3 + 4 = 10$) – in dela razpostavila v istem razmerju seštevanja ter množenja prvih štirih števil. To je med drugim zaznamovalo tudi proporce cistercijanske arhitekture, ki je nastajala iz prepričanja, da imajo geometrijska razmerja anagoško funkcijo, ki omogoča duši preko vidnih izkušenj doseči nevidnega Boga. Umetnica je za spremljajoči katalog razstave iz slovarja sama izbrala tiste simbole, ki jo najbolj vznemirjajo, sami razstavi pa učinkovito pustila, da kljub domišljeni urejenosti zadira in s poudarjenimi vertikalami usmerja pogled navzgor, kvišku, proti svetlobi.

V zadnjem ciklu slik na papirju pa se Špenkova vrača k sebi, v lastno središče, kjer sta združeni ljubezen do življenja in filozofska misel, kjer je kri, ki se pretaka, in razum, ki stremi navzgor – čeprav slikarka ohranja enake značilnosti risbe, beline in živobarvnih poudarkov. V navidez abstraktne slike, ki so mnogo več kot le preprosta želja po slikanju in risanju, je odtisnjena slikarkina notranja podoba, njen intimni pogled in odziv na sedanost. Ne le navzočnost. Po poljih njenih slik naseljeni značilni simboli še vedno

nastopajo kot izrazito osebna ikonografija, le da so njene najnovejše slike (bolj kot kdaj prej) prizorišče umetničnega vase obrnjenega pogleda (ki išče pot navzven), prostor za lastno meditacijo. Naslovi njenih slik že vnaprej opozarjajo gledalca na bistvo slike, čeprav so le-te še vedno uganka in dovolj nenavadne, da vznemirijo ter pri vsakem gledalcu posebej izzovejo različne odzive.

Likovna izpoved ostaja eden izmed pomembnih načinov izražanja in oblikovanja temeljnih življenjskih izkušenj človeka. V abstraktni improvizaciji Tanje Špenko zaslutimo človeško figuro v vsej njeni razgibani pojavnosti, v zavedanju veličine svojega poslanstva – čeprav je vsak človek minljiv, je popoln v svoji neponovljivosti. Je središče. Vpenjanje vse bolj drznih barvnih lis, črt in transparentnih nanosov vodi v čisto likovnost, hkrati pa je motiv (spiral, lokov, navpičnic, vodoravnih) simbolično oporišče, skozi katerega sije slikarkin pogled, oziroma metafora, ki predstavlja simbol življenjske moči in

energije, dobrega in hudega (pozitivnega in negativnega) ter ne nazadnje večnega vprašanja, od kod prihajamo, kje smo, kam gremo. Bele in temne barvne vrednosti osnovnega vertikalnega lika so nanesene v plasteh, z njihovimi odkrivanji in prekrivanji ter prehajanji iz ene v drugo pa slikarka ustvarja več nivojev podobe. Nizi pajčevinasto tankih črt, ki ostajajo njeno pomembno likovno izrazilo, so komaj zaznavno vpleteni v prevladujoče barvno tkivo in ga umirjajo. Tako ustvarjeno meditativno ozračje hkrati z barvami, ki s svojimi materialnimi vrednostmi gradijo vznemirljive in energijsko polne like, mestoma prekrite s presojno, transparentno belo barvo, določa slikarkino sublimno likovno poetiko. Če bi umetnost Tanje Špenko hoteli videti

le v poetični luči, bi se lahko opirali na miselni svet Friedricha Nietzscheja, ki je umetnosti odrekel logični pomen. Vendar ne. Čeprav gre za intimno pripoved, so njene podobe – v izvirnem sozvočju s premišljenimi temno-svetlimi odnosi v osnovnem liku, s poudarjenimi jedri, z barvnimi prodori v prostor – zgrajene v razgibanih, a po logiki likovnih principov uravnoteženih kompozicijah.

Prevladuje centralna kompozicija z vodoravnim ali navpičnim poudarkom, z bolj ali manj enakomerno ritmizirano razporeditvijo vseh sodelujočih likovnih prvin, ki vnašajo v podobo dodaten pomen, magično razsežnost in vznemirljivo ozračje. Tako harmonično zasnovana kompozicija skupaj z ritmično dinamičnim učinkom živih barv (zlate, modre, zelene in rdeče) deluje v belih, širnih prostorih slik skoraj zvočno – kot melodija, ki je ne bi smeli preslišati, kot želja po bližini, ki je ne bi smeli nikoli prezreti.

Tudi v najnovejših slikah na papir ali na platno se prepletata likovna analiza preteklega ustvarjanja in

sinteza vsebine, ki jo je do sedaj razvijala. Umetnica vedno znova išče slikarske prostore za racionalizacijo svojega čutnega doživetja v čistih, belih prostorih

slikovnega polja, kjer vladata poetičnost in harmonija. Isti motiv Špenkova večkrat slika na majhnih formatih, ki učinkujejo kot skice, čeprav so v resnici dodelane male podobe, in ga kasneje prenese na večje površine. S tem da likovno obvladuje velike formate podob, ki poudarjajo nekatere dinamične komponente njenega dela, slikarka dokazuje, da se lahko konstrukcijski elementi enakovredno prepletajo z estetskimi. Tako je kompozicijska zgradba novih slik – Stremenja, Središčenja, Praznina in polnost, Razširjeni prostori, Bela koprena, Točke razumevanja, Pretočnost... – osnovana na trdnih, preverjenih nosilcih enakih motivnih ozadij. Če je erotičen naboj v njenih delih zgoščen v dramatikah geste, se v značilnih pravih potezah črt kaže razum. Spontana slikarska poteza je za Tanjo Špenko začetek, izvir njenega ustvarjalnega navdiha, risba pa stalnica njenega miselnega izraza.

Tatjana Pregl Kobe

Tanja Špenko

Rojena je bila 31. julija 1956 v Ljubljani. Leta 1979 je diplomirala na slikarskem oddelku Akademije za likovno umetnost v Ljubljani pri prof. Štefanu Planincu. Od leta 1979 sodeluje na mnogih skupinskih razstavah doma in v tujini.

Nagrade: 1984 – Zlata ptica, Ljubljana; 1987 – Odkupna nagrada, Volosko 87, Volosko (Hrvaška); 1989 – Diploma, Volosko 89, Volosko (Hrvaška); 1996 Diploma Raciborz 96, (Poljska); 2002 – Nominacija za nagrado 2002, muzej Florean (Romunija); 2003 – Nominacija za nagrado 2003, muzej Florean (Romunija); 2005 – Posebno priznanje, Il. ex-tempore Kamnik.

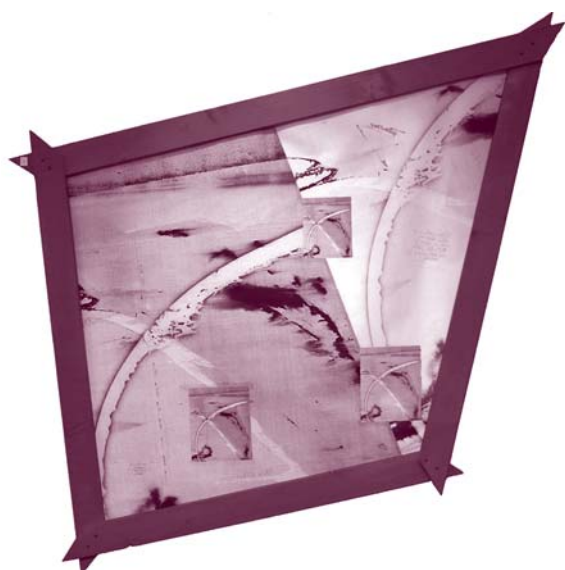
Od prve razstave leta 1981 v Avli Instituta »Jožef Stefan« v Ljubljani do danes se je na samostojnih razstavah doma in v tujini predstavila enaintridesetkrat, med drugim: leta 1984 v ljubljanski Bežigrajski galeriji, leta 1985 v Klubu Collegium Artisticum v Sarajevu (Bosna in Hercegovina), leta 1991 v Galeriji ZDSLUI, leta 1994 v mariborskem razstavnem salonu Rotovž in celjskem Likovnem salonu, leta 1997 v Galeriji Equrna v Ljubljani, leta 1998 v Muzeju grada Zagreba (Hrvaška), leta 2001 v Mestni galeriji Piran in leta 2005 v Galeriji Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki in leta 2006 v Galeriji Metulj v Kamniku. Je članica ZDSLUI, deluje kot slikarka in likovna pedagoginja. Živi in ustvarja v Ljubljani.

ODPRTJE RAZSTAVE SLIKARKE JERCE ŠANTEJ

SREDA, 28. FEBRUARJA 2007, OB 15.00 URI V GALERIJ IJS

Zapisovanje trenutnih navdihov, polnih ljubezni do življenja

Z različnimi tehnikami slikanja gradi Jerca Šantej nepredvidljive, vznemirljive magične podobe ter opeva veselje do življenja, ljubezen do sveta, do sebe in do vseh okoli sebe. Zaradi vedno drugačnih miselnih izhodišč in zaradi pogostega menjavanja tehnike so njena dela navidez precej različna, vendar jih povezuje slikarkina neustavljiva energija, ki predvsem v sočni in močno žareči rdeči barvi napaja cele cikle slik na platnu ali na papirju. Slikarka ustvarja tako monokromne, čutno melanholične slike, kot z barvo prežarjene podobe strasti in erotike. V izražanje življenjske sproščenosti in pozitivnega odnosa do sveta usmerjene aluzije s svojo osvobojeno in odprto kompozicijo dopovedujejo, da vodi pot med mejniki veselja in otožnosti. Slikarkina

zgoščena energija, pretopljena v intimno doživeto in pogosto izzivalno prepletanje pripovednega z nepredmetnim, odkriva njeno raziskovalno naravo. Materija, ki gradi sliko, je na prvi pogled očitna: lepenka, les, mreža ali drugi materiali, povezani s slikarskim platnom, so v njenem delu tako pripomočki kot slikarska snov. Slikarka, ki likovno dogajanje med ustvarjalnim procesom sproti prilagaja razpoloženju, v gestualnem ritmu vnaša svetle in temne segmente, z dodajanjem elementov na ali ob slikovni nosilec pa dosega večplastnost, ki

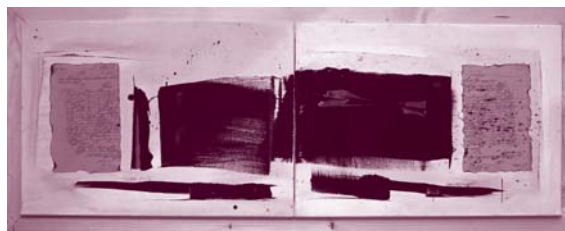
razbija notranje zlitje podobe in ji dodaja nov pomen.

Intenzivni barvni izbruhi na slikarsko platno so kot magma, ki neustavljivo vre iz vulkana slikarkine

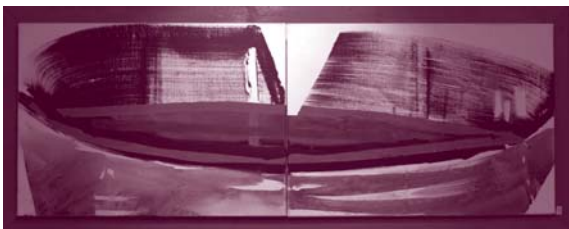
notranjosti, in kot neizčrpna energija, ki se pretaka skozi senčne in sončne strani življenja. Občuteni in hkrati izmuzljivi trenutki, ki jih zaustavljajo slikarkini gibi, so na papirju osvobojeni konkretne stvarnosti, zato učinkuje abstraktno. Kot optični privid nastajajo fragmenti, ki z določenimi simboli morda spominjajo na konkretno stvarnost ali celo pripadajo neposredni vizualni izkušnji. Nemir in napetost na ciklu slik za Moravske toplice, sestavljenem iz skladno razmeščenih slik, se kot bogata izpoved brezmejno širi po slikovnem prostoru številnih platen. Likovna celota, sestavljena iz desetih različnih velikosti slik, zato učinkuje monumentalno.

Za projekt Trenutek 2006 ustvarjene slike so izbrane iz umetničnih številnih vsakodnevnih risarskih in slikarskih zapisov, ki jih je v določenem trenutku

prelila na papir. Skrivnost tega slikanja leži prav v hitrosti nanašanja barv, v impresiji, ki se na papirju spreminja v ekspresijo. Slikarkino sproščeno,

slikovito, barvno živo, skoraj eksplozivno ali na črno-belih risbah monokromno vpletanje posameznih trenutkov, ujetih iz vsakdanjosti, kaže slikarkin osebni odnos do bivanja, ujet med viharno doživljanje sveta in mistični mir, preden s prvo

potezo prične s slikanjem na belo površino papirja. V teh delih se ob plamenečih kontrastih kaže nova radoživost, skoraj čarobna razposajenost ter pestrost izjemne domišljije, ki v slikarki nikoli ne presahne. Poteze črt, včasih celo neprekinjene, ki sestavljajo podobe iz mreže zamisli in strukturnih poudarkov, ter vse bolj dinamična barvna risba, ustvarjena iz živo rdeče in vseh odtenkov bele, sive in črne barve, so osnovne likovne sestavine tehnološko mešanega in izrazito spontanega, ekspresivnega slikarstva.

V novem ciklu slik Šantejeva vpeljuje svojo lastno filozofijo, ki ima izhodišče v egipčanski mitologiji. (KAMUTEF: Bik svoje matere – Večnost; sonce kot moški, sin matere, ki ga na koncu sprejme in pripravi na novo rojstvo – iz dnevnika J. Š.)

Izpovedi podredi Šantejeva tudi način slikanja. Slike nastajajo enkrat z levo, enkrat z desno roko. Z levico naslikane podobe simbolizirajo žensko, noč in čustvo, z levico nastale enako velike podobe pa moškega, dan in razum. Tako slikarka vzpostavi ravnotežje večnega: ONA predstavlja gmoto oblakov,

pripravljenih na dajanje in sprejemanje sonca, NJEGA. Kaotična noč je ženski princip, dinamična svetloba pa moški princip. Na njenih slikah kaotična noč požira dinamično svetlobo, ki se vedno znova rojeva. Pri tem se slikarka sprašuje: In kaj je skupno obema? Da bi to ugotovila, je poskusila poiskati stične točke na tretji sliki. Tako je z uporabo računalniške tehnike nastala podoba, ki povezuje obema slikama skupne oblike. Povezanost. Rojstvo. Življenjski princip.

Slikarka nedvomno uživa v zapisovanju trenutnih navdihov ter hipov, polnih ljubezni do življenja, v bogatih barvah, v sproščeni čutnosti. Njene zamisli se kot feniks pojavljajo v novih in novih podobah, ki lahko kažejo lepoto snovnosti ali širino obzorja na krilih domišljije leteče duše. Navidez divje, vendar usklajene kompozicijske zasnove vodijo gledalčevo oko k osrednjemu motivu, včasih s simboličnimi poudarki bolj zapletenem, drugič bolj neposrednem. Slike, zgrajene iz duhovitih in z opazovanjem življenja okoli sebe povezanih detajlov, delujejo kakor urejen ep, ki nagovarja s svojo poetično in erotično živostjo. Oblikovni pomen je le navidez razblinjen v

nedoločljiv, v asociativno abstrakcijo prenesen predstaviten svet, v katerem ni nič določenega, prepoznavnega.

Likovna zanesenost, risarska skicoznost in barvna eksplozivnost, občutek za gradnjo kompozicije, velika sproščenost in življenjska širina so torej osnovni izrazni elementi slikarke Jerce Šantej. Pri njenem likovnem ustvarjanju je konstrukcijski postopek tako pomemben kot poetični svet, ki se oblikuje – svet iskanja in veselja do življenja, hkrati pa je njen ustvarjalni izraz zelo pester in bogat. Za vsa njena izredno razgibana likovna dela pa je (in verjetno tudi vselej bo) značilno, da jih napaja optimizmom, vera v dobro in lepo.

Tatjana Pregl Kobe

Jerca Šantej

Rojena je bila 8. novembra 1964 v Sevnici. Po končani gimnaziji v Brežicah se je odpravila v Ljubljano, kjer je najprej diplomirala na Višji upravni šoli in kasneje leta 1994 na FNT – smer oblikovanje tekstilij pri prof. Dušanu Kirbišu. Od leta 1997 je ponovno vpisana v razvid samostojnih delavcev na področju kulture. Po prvi razstavi leta 1991 v menžeški Oranžeriji se je predstavila še na dvaindvajsetih samostojnih razstavah, med drugim s fotografsko slikarsko razstavo v Vodnikovi domačiji v Ljubljani (2003) in leta 2006 z razstavo slik v ljubljanski Galeriji Krka. Pogosto pa je sodelovala tudi na skupinskih razstavah doma in v tujini. Leta 1998 je bila na likovni koloniji v Kostanjevici na Krki in v Šmarjeških toplicah, naslednje leto v Šentjerneju, leta 2000 v Lipovcih, Metliki in v Sevnici na "Arspekti", leta 2001 v Abitantih, na Rabu in v Sevnici na "Arspekti", leta 2002 v Šentjerneju in v Sevnici na "Arspekti", leta 2003 v Trstu (Italija) na "Ederrpore", leta 2004 v "Koloniji za dober namen" na Veseli gori in znova v Sevnici na "Arspekti". Kot samostojna kulturna ustvarjalka živi in dela v Ljubljani.

ŠKRLATNORDEČA KUKAVICA (*Orchis purpurea* Huds.)

Ta kukavica zraste tudi krepko preko pol metra visoko in po postavi spada med naše največje. Samo socvetje je lahko dolgo okoli 20 cm. Mnogocvetno grozdasto socvetje je bolj ali manj gosto. Sestavlja ga lahko par deset velikih cvetov, ki se odpirajo postopoma. Prvi se odprejo spodnji, nazadnje pa vrhnji cvetovi. V cvetu je šest cvetnih listov cvetnega odevala razporejenih v dveh krogih, po trije v vsakem. Pet manjših cvetnih listov tvori čelado, ki je nad 10 mm visoka. Čelada je temno rdečerjavo do purpurno obarvana. Zato je socvetje proti vrhu oz. tam, kjer cvetovi še niso odprti, temnejše od spodnjega dela. Šesti cvetni list, ki po velikosti močno izstopa, imenujemo medena ustna. Ta je velika, trodelna – stranski krpi sta veliko ožji od srednje, ki je razdeljena v dve široki krpici. Taka daje vtis kratkohlačnika. Se pa medene ustne škrlatnordečih kukavic med seboj precej razlikujejo, tako po obliki krp in krpic, kot tudi po obarvanosti. Osnovna barva medene ustne je bela do rahlo rožnata in na robovih prehaja v purpurno. Osrednji del je posut z mnogimi vijoličnimi pikami, ki so pravzaprav šopki vijoličnih dlačic.

Cvetovi, ki imajo kratko, a vsaj 3 mm dolgo, navzdol ukrivljeno valjasto ostrogo, se med razvojem zasukajo za 180°. Temu pravimo resupinacija, in zato so medene ustne obrnjene navzdol. Cvetovi značilno in zanimivo dišijo.

Listi škrlatnordeče kukavice so nameščeni v rozeti. So zanimive, temno zelene barve z bisernim sijajem. Razločno je opazna vzporedna ožiljenost njenih nad dva centimetra širokih in celo preko poldrugi decimeter dolgih listov. Tako jo je mogoče, sicer nezanesljivo, določiti že pred cvetenjem.

Cveti navadno v pozni pomladi in zgodnjem poletju, predvsem maja. Pojavlja se po svetlih in toplih gozdovih, gozdnih robovih in med grmovjem, na kamnitih mestih in zaraščajočih se travnikih. Rastresena in vse redkejša rastišča najdemo po vsej deželi z izjemo alpskega in panonskega sveta. Pogostejša je v submediteranskem delu Slovenije. Živi posamič ali pa v manjših skupinah.

Na sliki je socvetje, kot ga vidimo od blizu.

Jošt Stergaršek

Viri:

- Mala flora Slovenije: ključ za določanje praprotnic in semenk**, A. Martinčič et. al, TZS 1999
- Navodila za vaje iz sistematske botanike**, N. Jogan, 2000
- Exkursionsflora von Deutschland**, W. Rothmaler, Gustav Fischer Verlag, Jena, 1995
- Gradivo za Atlas flore Slovenije**, N. Jogan et al., Center za kartografijo favne in flore, 2001
- Orhideje Slovenije**, V. Ravnik, Tehniška založba Slovenije, 2002